

Zoran Ferić
**KALENDAR
MAJA**

BOOKA.

Knjiga **82**

Edicija **Zapadno od sunca**

ZORAN FERİĆ
KALENDAR MAJA

Copyright © Zoran Ferić, 2011.

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8

office@booka.in

www.booka.in

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Monika Lang

ŠTAMPA

DMD Štamparija

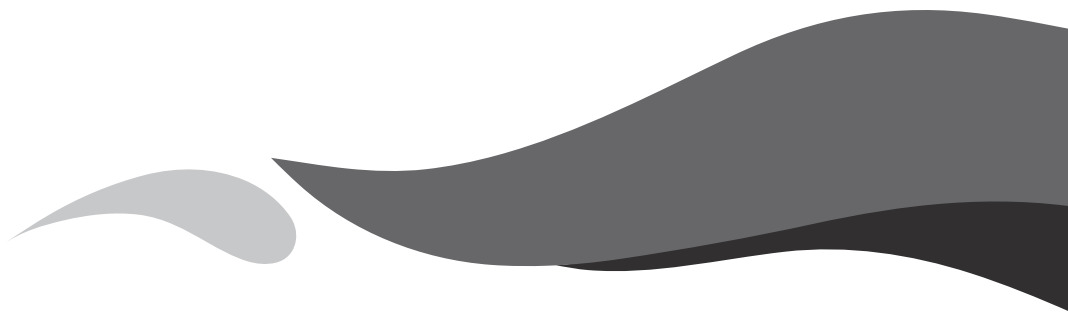
Beograd, 2018.

Tiraž 1500

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

Zoran Ferić
**KALENDAR
MAJA**

BOOKA.

„Maje su“, čitao je naglas, „bili daleko odmakli u promatračkoj astronomiji. Ali nisu naslućivali postojanje Kopernikova sistema.“ – Bacio je časopis natrag na postelju i sjeo lagano na stolicu, prekrživši noge, sljubljujući vrhove prstiju čudnim spokojstvom, sa strihninom na podu pokraj sebe. A zašto i bi?... Ono što ja, međutim, volim to su „nejasne“ godine starih Maja. I njihove „tobožnje godine“, ne smijem ih previdjeti! I njihovi divni nazivi.

– Mac – smijala se Yvonna. – Zar se jedan ne naziva Mac?

– Postoji Yax i Zac. I Uayeb: volim taj najviše od svih, mjesec koji traje samo pet dana.

– Odgovarajući na vaše pismo od prvog Zipa!

– Ali kamo na kraju sve to vodi?

Malcolm Lowry: *Pod vulkanom*

SRETAN DOGAĐAJ

Starost je došla 23. svibnja 2010., oko 11 sati. Zavalio sam se u stolicu od bambusa pred malom kavanom u podnožju Zvezdarnice, ispod naprave za približavanje zvijezda koje gledaju školska djeca kad dođu na ekskurziju u glavni grad. Bistro jutro, kasno proljeće, miris kestena lista i kave koju ovdje poslužuju s jednom bajaderom. Znakovi ljeta iz dana u dan sve su očitiji. Noge manje trnu, sinusi ne bole, a i probava je bolja. Do prije samo nekoliko godina najtoplije godišnje doba dolazilo je s otvorenim automobilima, zujanjem skutera, kratkim suknjama, šarenilom i gibanjem, onim što se više nije moglo imati, ali se još moglo gledati i što izvana ulazi unutra, u čovjeka. Danas stiže s onim što iz njega izlazi. Recimo, prilično velik iscjedak iz nosa koji, kad se poslije lavovske borbe konačno nađe u maramici, donosi olakšanje u predjelu lijevog sinusa. Ili ona dva-tri jutarnja vjetra, poput najslabijega maestrala, posve tiha, ali kontinuirana, koja oslobađaju nadutosti. I sve bi i ostalo dobro, i zvezdarnica i kesteni i toplina, čak i ona beskofeinska vodica koju srčem ujutro zbog visokog tlaka, njušeći po zraku mirisne tragove prave minasice, da mi se odjednom u kutu vidnoga polja, poput neisprana krmelja, nije pojavila elegantna

gospođa svijetle kose u demodiranoj, ali još uvijek lijepoj jakni od crne teleće kože. Iskrsnula je na vratima baletne škole i pošla Radićevom prema dolje. I tada još nije bila ništa, osoba, lik s fotografije što su je u jednom trenutku slučajno okinule dvije dalekovidne blende. Tek onda se počelo izoštravati. I u očima i u svijesti. Svijetla kosa, bob frizura kakvu su nosile francuske plesačice, specifičan hod balerine i poznat odjevni predmet. No, baš kad sam se bolje zagledao, iščepkala je iz torbe velike sunčane naočale i nataknila ih tako da joj nisam mogao vidjeti oči. Ni oči, a bome ni pola lica. Je li stvarno ona? Ona je, čini se, bila viša. I već sam se nekako našao na nogama, odgurnuo stolić s mramornom pločom, šalica i tanjurić su zazvečali, a ja sam požurio dolje, puteljkom koji vodi do stepenica za Radićevu. Bila je tek nešto ispred mene, ali je hodala žustro i dosta brzo odmicala. Vidio sam leđa u crnoj jakni s prebačenom torbom preko ramena. I kosu koja se giba u hodu. Ležerna, ali kompaktna, kao da su vlasi članovi dobro uigranog plesnog ansambla. Takva je kosa na reklamama za Taft i L'Oréal. Tapkao sam za njom niz Radićevu, a opet, glupo mi je bilo samo tako prići i pitati:

– Jeste li vi Senka? Je li to ona jakna što sam je kupio na Krfu prije trideset i pet godina?

Išao sam za njom sve neodlučnije. Krenuo sam zapravo u ovu malu potjeru jer sam na trenutak zaboravio što se sve dogodilo. Da sam razmislio, ne bih se ni pomaknuo iz one udobne fotelje, a i ti razlozi zbog kojih bi, eventualno, valjalo popričati stari su, uostalom, već tri desetljeća. Pratio sam je ipak sve do Kamenitih vrata, gdje se ulica strmo spušta prema Trgu, kad su mi pale na pamet dvije stvari: da nisam platio kavu i da ću, ako siđem, morati klipsati natrag uz ovo

brdo. I tako sam zastao kod brončanog Svetog Jurja koji kolje zmaja i gledao je kako se neprestano smanjuje, zastane kod ponekog izloga, kao da odgađa neminovno, a potom se nastavi smanjivati. Stajao sam tamo sve dok je nije progutala gužva u podnožju ulice, a onda se umornim koracima uputio natrag. Ovo je bio prvi poraz toga jutra.

Konobar me dočekaao na ulici i bezobrazno prostrijelio pogledom. Nije ništa rekao, samo me pogledao i vratio se na terasu. Očito, mislio je da kanim pobjeći ne plativši onu splaćinu od dekofeiniziranog Nescaféa. Zar tako izgledam? Kao oni koji bježe? Mirno sam prešao preko uvrede i ponovo se namjestio u svojoj stolici od lažnog ratana. Ljudi na terasi, stariji bračni par i dvije klinke, vjerojatno iz baletne škole, promatrali su me sa zanimanjem. Očito je ugostiteljski radnik napravio priličnu strku kad me vidio kako jurim za ženom koja je tako nalikovala na Senku. Dohvatio sam sa susjednog stola Večernji, otpio guc kave, okrenuo stranicu s umrlima i izvalio se na suncu što se probijalo kroz krošnje starih kestena koji još malo pa će nadvisiti i toranj Zvezdarnice.

U neko doba primijetio sam da me konobar bezobrazno pogledava. Dovršio sam već onu beskofeinsku smjesu i sada samo sjedim i čitam kavanske novine. Zauzimam prostor. Pa, iako slobodnih stolova ima, konobar me vjerojatno sada mrzi i zato što misli da sam bježao, a i načelno, po kodeksu struke, jer sjedim pred praznom šalicom. Dok prolazi između stolova i prima druge narudžbe, bulji prema mom stolu. Prvo me pogleda u lice, drsko, potom novine, kao da na njima prepoznaje jesu li kavanske ili moje, privatne, a onda mu pogled optužujuće pada na praznu šalicu. Međutim, još je ne odnosi. Ne bi vjerojatno bilo pristojno još, ali uskoro

će. Jasno je da kao friški penzioner smetam kod kuće, kad žena usisava, kad unuk slaže kolonu autića po svim sobama za koje otkup još traje, kada kći s rukama na ušima uči za zaostale ispite, ali da smetam i u kavani, to mi je u ovo sunčano jutro kad mislim o Senki nešto potpuno novo. A kono-bar, mrcina, upravo s gađenjem uzima narudžbu od starijeg bračnog para. Ne diskriminira on starce, tako se odnosi i s mlađima. One dvije srednjoškolke također su dobile svoju porciju bezobraštine. Smatra se boljim od svih nas kojima donosi kavu.

I evo ga, došao je, pokupio šalicu i tanjuriće uz glasno zveckanje porculana, potegnulo par puta krpicom po stoliću, kao da sam nešto prolio, a nisam, i rekao:

– Dvanaest kuna!

Pri tome je napadno gledao u stol, da vidi nisam li neka-ko ipak zagadio glatku površinu od crvenkastog mramora, a onda je zaokružio pogledom po terasi kao ona kamera u dućanima, koja prati tko krade, a koga će oni pokrasti kad pošteno kupi što je naumio. Jasno daje gostima do znanja da su sumnjivi, a mene i ne gleda dok vadim petnaest kuna i stavljam mu ih u ruku. I tek kad je spremio moje pare, postalo je jasno da ne provjerava tko bi mogao pobjeći, zna on dobro tko mu gdje sjedi, nego izbjegava kontakt očima da mi ne bi morao vratiti one tri kune. Tako uvijek može reći da se zamislio. Zamislio se po terasi i naokolo, a moje umirovljeničke tri kune, taj kusur za pola kruha, u svojoj je zamišljenosti zaboravio. Zaplijenio kao nadnicu za strah. Promrmljao je nešto kao „hvala“ i okrenuo mi guzicu. E, pa Senka nije zaslužila ovakvoga mamlaza u sunčano jutro dana koji će vjerojatno potpuno pripadati njoj. Što zbog one davne emocije koja se tko zna zašto jutros probudila, a i zato što

nema više kome. Oni kod kuće previše su tu da bi im se posvetio dan još i u mislima. Ostaje, znači, Senka i ono kako je brzo koračala niz ulicu. Tijelo je, očito, još služi. Kakva je, vjerojatno se tri puta tjedno razvlači u teretani ili na pilatesu. I tako ovo proljetno jutro i onih njenih nekoliko brzih koraka i mladenački podrezana kosa koja otkriva vrat nekako neutraliziraju to što se, eto, smanjila. A smanjujemo se, nesumnjivo, svi mi iz 4. c ondašnje XVI. gimnazije, koji smo rođeni u jednome ratu, a dobrim dijelom penzionirani u drugom jer su poduzeća dokupljivala staž. Samo da nas se riješe.

Djevojke su već odavno otišle na balet, stariji bračni par progutao je prije nekoliko minuta autobus koji se tu svako malo zaustavlja, a ja još sjedim pred praznim stolom. Sada sam i novine sklopio i položio ih na stol pa samo gledam uokolo. Kapelicu u sredini Ilirskoga trga, kuću Mažuranić nešto dalje, a iz baletne škole kroz otvorene prozore dopire ugodna glazba. Menuet. Glazba uz koju se mlada tijela gipko pomiču. Senka je bila učiteljica baleta i možda sve ovo nije slučajno. Mamlaz stoji na ulazu u kavanu s tacom od rost-fraja nonšalantno gurnutom pod pazuh i tapka cipelom po umjetnoj travi pred vratima. Očito, čeka da se pokupim. Da me nestane i da mu se umjesto moje penzionerske figure tamo pojavi olakšavajući zrak. Znam da bi mi i novine odnio da ih nisam toliko zaslinio. I dok se tako revolveraški pogledavamo, primjećujem da se ugostiteljski radnik ugodno namjestio. Leđima se naslonio na dovratka, olakšao si teret na kičmi i kao da leži u stojećem položaju i gušta u ovom proljetnom jutru i ugodnoj toplini kao i ja. „E, pa nećeš“, kažem u sebi i podignem ruku. Mrzovoljno se odljepljuje od štoka i polagano mi prilazi kao da se sprema udariti. Čak i onu tacu drži u jednoj ruci, poput reketa.

– Točite li šampanjac na čaše? – pitam jer znam da ne toče. U Zagrebu nema kavane koja toči pjenušava vina na čaše.

– Ne – kaže prezirno i već se sprema otići.

Ali ja onda, ne znam što mi je bilo, to se dogodilo u trenutku, kažem:

– Molim platiti!

Gleda me sada zabezeknuto. Ne zna zajebavam li ga ili sam stvarno zaboravio da sam već platio. Prvo pobjegao, da, ali onda platio. Vidi se, vrti to po mozgu, valja i prežvakava. Možda je financijski inspektor, možda je klopka u obliku samozatajnog mlađeg umirovljenika. Vrti to, a čini se kao da izračunava koliko košta kava bez kofeina s mlijekom. Pa mrtav-hladan izbaci:

– Dvanaest kuna!

Ovaj put vadim dvadeset i pružam mu. Uzima novac i točno vraća kusur. Još se trenutak može nazreti čuđenje na njegovu licu, a onda, ipak malo nesigurno, odlazi u unutrašnjost kavane. Misli valjda, ako se skloni s vidika, neću se sjetiti da sam mu dva puta platio istu kavu. Međutim, već sljedećeg trena, zapravo još dok sam mu pružao novčanicu s likom bana Jelačića, osjetio sam da sam se upleo u opasnu igru. Nisam tada znao ni zašto je opasna, ni kako to može biti, ali taj osjećaj u vrhovima pluća nikad me nije prevario. I to što konobara sada nema, što se sakrio od pogleda, bilo je simptom toga da su se konstelacije u ovoj kavani i u ovo predivno jutro nekako promijenile. I umalo sam već zažalio što još uvijek ne stoji naslonjen na dovratka i sunča se, kad se na terasi pojavio sredovječni par Japanaca. Smjestili su se u hladu nedaleko od mog stola. Konobar je morao izići i primiti narudžbu. Prošao je pored mene kao pored crknute vrane i, umjesto da

me izazovno gleda što badava sjedim, odvraća pogled. „Sad sam barem platio sjedenje“, pomislih.

Barijera je probijena. Uvjeren sam da bi mi ovaj naplaćivao tu jednu jedinu kavu do kraja smjene. I još bi uzeo prekovremeno da mi je nastavi naplaćivati. Kad se vratio s kokakolama za Japance, još je izbjegavao pogled, ali činilo se da prolazi pokraj mene s laganim prezirom kakav neki ljudi osjećaju prema onima koji su manje sretni od njih. Prema luđacima, mentalnim bolesnicima. On je jedan od onih koji bi mi se rugao da sam zaista bolestan. Ali nastavljam sjediti. Platit ću mu još jednom, ili dvaput. Tek toliko da ga u samom sebi uvrijedim, iako mi se ta igra sada čini opasna. Želim vidjeti to bezobrazno lice kad ga na kraju nonšalantno, onako usput, upitam:

– Molim lijepo, a zašto ovdje dva puta naplaćujete istu kavu?

Nevjerojatno kakvih ljudi ima. Sposobni su riskirati radno mjesto za nekoliko kuna. Buljio sam u novine kad mi je zazvonio mobitel.

– Halo? – upitao sam pun nade jer me u zadnje vrijeme nitko ozbiljno ne zove. Samo Tanja da donesem putericu s placa, ako se sjeti što je to, ili unuk da kupim autić. Prvo sam čuo iz telefona neko krčanje i mrmljanje, a onda i prvu razgovijetnu riječ:

– Tiho, jel ti čuo mene, Reinhard je?

Mislio sam malo, zastao u neugodnoj šutnji, a onda je sjećanje proradilo. Reinhard, kolega iz Regensburga. Postali smo ovih godina koliko smo surađivali i pravi prijatelji, družili se s obiteljima na moru. Oni su imali zabetoniranu prikolicu u kampu na Pagu. Pekli smo ciple na roštilju ispred prikolice i tamanili paško crno. Reinhard je ljubazan. Čuo je

da sam odnedavno u mirovini pa se interesira kako je. Je li već navalio osjećaj beskorisnosti, uživam li u jutarnjim šetnjama, kako seks, što je zapravo ljepše pitanje za ono: kako prostata? A ja mu kažem:

– Navalio je, kako nije navalio – mislim na osjećaj beskorisnosti. A navalila je i prostata. Ne smijem na put ako popijem i najmanju čašu nečega, a između Zagreba i Rijeke pišam deset puta iako su napravili novu autocestu. Uglavnom, i Reinhard je dobro, ima novu ženu jer mu je stara umrla prije dvije godine.

–Ti bio na pokop – kaže.

Sjećam se, bio sam na pogrebu u Regensburgu. Reinhard kaže da se krajem ljeta prošle godine odlično zabavio. Skupilo se njih šesnaest penzionera iz starog razreda iz gimnazije pa su ponovili maturalno putovanje. Iz Trsta brodom u Grčku. Ne sjeća se kad se u životu bolje zabavljao. I tako, priča mi o novoj ženi koja je nešto mlađa, ali ne bitno, o unucima, o Passatu koji je promijenio. Čavrljamo, izmjenjujemo penzionerska iskustva. On uči klavir i upisao se na tečaj japanskog. Hoće čitati Murakamija u originalu. To mu je penzionerska ambicija. I da se još malo skita po svijetu. Kažem da još ništa takvo nisam odlučio, ali da su mi satovi i kalendari već postali besmisleni.

– To je prvi korak da se ide u vječnost – veli Reinhard.

Čim sam prekinuo razgovor, pogled mi se susreo s kono-barovim. Opet stoji na do vratku i drsko me fiksira. Vjerojatno mu se čini da već dugo nisam platio onu jedinu kavu pa ga to čini nervoznim. Mlad je, s gelom u kosi i rinčicom u uhu, a prugasta pregača izgleda na njemu kao začetak zatvorskog odijela, glanca sada potpuno čisti stol pored mene. Takvo govno, moram priznati, još nisam vidio. Čekam da se

udalji kako bih ga ponovo pozvao. Da više hoda. Ovaj put prilazi mi, čini se, ljubaznije. Naručio sam Martel i tada me pogledao razočarano. Mora da je pomislio kako ću mu i treći put platiti istu kavu. A onda je, ipak nelogično veselo, na tanjuriću donio čašicu s konjakom.

– Izvolite, gospodine!

Sad je pristojan i s naklonom stavlja tanjurić na stol. Nada se kako ću i Martel platiti nekoliko puta. A i cifra je veća. Međutim, umjesto da se udalji, kao dosad, stoji pokraj mene s tacom pod pazuhom i čeka. Pogledam ga upitno, a on se nakesi i veli.

– Moram naplatiti! Dolazi mi smjena.

Što je sad to? Dok sam mu kavu dva puta plaćao, nije tražio ništa unaprijed, a sad odjednom: „Molim plati!“ Zašto? I dok polako vadim novčanik, postaje mi polako jasno. Martel je skuplji, a osim toga, netko senilan kao ja, tko može zaboraviti da je već platio, može možda još lakše zaboraviti da nije platio i strugnuti s terase svojim brzim umirovljeničkim hodom. Možda kamarad u začetku zatvorskog odijela misli da je prozreo moju igru. Pravi se senilan, mustra, zaboravna individua, plati dva puta istu kavu, nabije konobaru kompleks krivnje, naplati trenutak slabosti i napad nevine pohlepe, a zapravo ga je sam izazvao, espresso provokator, udbaša. Zatim naruči skupi konjak, poloče ga, pa se digne i krene. Može li tada konobar imati obraza da ga zaustavi i kaže kako nije platio Martel, pogotovo jer se onda možda sjeti da je kavu platio dva puta. A jedan originalni Martel košta više od dvije kave. Tako po svoj prilici razmišlja ugostiteljski trudbenik i zato mi na lijep način kaže: „Davaj pare odmah, stara mrcino!“ Logično. Gleda iz svoje kože, lopovske, i svojim očima, lopovskim, a meni to nije bilo ni nakraj pameti,

čitava ta konstrukcija, dok sam se u djeliću sekunde, koliko je potrebno vjeverici za skok, odlučivao da za osvetu dva puta platim istu kavu. Pokrenuo sam nešto opasno i, evo, u njegovim lopovskim očima možda sam već sličan njemu: umirovljenička lopuža, stari šajser koji uokolo po kavanama provocira pošteni konobarsku struku. Što li će se iz svega toga na kraju izroditi, što izići na vidjelo?

I baš dok sam vadio trideset kuna za konjak i mislio nije li sada trenutak da mu uputim ono nonšalantno pitanje, na terasu je ušetala vrlo mlada žena dječjeg lica koja je za ruku vodila mongoloidno dijete. Čim je ugledao konobara, dječak se zaletio prema njemu i uhvatio ga čvrsto za nogu. Obgrlio ju je kao stup kakva hrama ili drvo u šumi. Uglavnom, nešto čemu se divimo. Čovjek u prugastoj pregači se, međutim, sagnuo i podigao dijete na ruke. Uzeo ga je u naručje i poljubio. Mali mongoloid prislonio je lice uz njegovo i tako su ostali neko vrijeme. I u tom kratkom razdoblju kao da je sve stalo: i vjeverice u skoku, i menuet iz baletne škole, a ljudi na terasi ukipili su se kao u bajkama.

– Daj tati pusu – rekla je žena gurajući malome majicu u hlačice.

I mongoloidić je veselo poljubio svoga tatu u obraz. Bio je to sretan događaj, pomislio sam. Mali nikada neće doznati kakvo mu je đubre otac. Jedno razočaranje zauvijek je izbje gnuto.

Odjednom sam odustao od toga da ga išta pitam, ustao, prošao pokraj oca s mongoloidićem na rukama i pogledao prema gore, u krošnje kestena. Još jedna vjeverica posve je nečujno skakala s jednoga stabla na drugo i moj ju je pogled uhvatio u letu. I tada mi je, dok sam gledao tog stvora kako kormilari kitnjastim repom, palo na pamet da bismo i mi iz

4. c, mi koji se smanjujemo i po svoj prilici smo svi već u mirovini, mogli ponoviti svoje maturationalno brodom. Od Opatije do Zadra. Kao i šezdeset prve. Nisam neki organizator, ne idem čak ni na one večere svakih pet godina, ali u kontaktu sam s Juganom. Takve stvari ona organizira. Bacit ću joj bubu u uho pa možda nešto ispadne.

U međuvremenu, dok sam ostavljao za sobom kavanu, kestene i konobara s djetetom u naručju, polako je postajalo jasno u što se sve to izrodilo. Klipan u prugastoj pregači povjerovao je u moju senilnost, iskusnim okom ocijenio je valjda da je vjerojatna, imaju oni taj talent, konobari, ugostiteljsko treće oko, a moja je zaboravljivost odjednom postala uvjerljiva i meni samome. Nije stoga čudno što sam poželio novu mladost ili barem nešto slično. To je značilo da sam odsad pa nadalje star. Puno stariji nego što sam bio jučer ili jutros. Tko bi rekao da starost dolazi u jednome danu, da je donosi bezobrazni konobar kao bljutavu kavu i da se to može dogoditi na prijelazu iz proljeća u ljeto.

PRVI DIO

UKRCAVANJE

Nekada nas je bilo trideset. Kao dana u mjesecu. Sada nas je samo dvanaest. Pa kao što nas je onda, 1961., bilo više, a naši životi kraći, tako nas je sada, 2010., znatno manje, ali iza sebe imamo neusporedivo duži život. Tu kao da se nešto s nečim izjednačuje i poravnava. Onda smo imali devetnaest, sada nam je šezdeset osam. Svatko od nas trenutačno u sebi nosi tri ondašnja života. I s tom težinom od tri mlada života, koji su se pretvorili u jedan stari, ovi relativno malobrojni, ali dobro očuvani ostaci jednog maturalnog razreda iz sredine prošloga stoljeća stoje u grupicama ili pojedinačno na izlizanom kamenu opatijske luke. Raštrkani su u prividnom neredu, kao što rastu biljke ili se odmaraju pingvini. No, kad se malo zađe među te žive karijatide koje ne drže ništa, pa čak ni to bistro nebo iznad sebe, nego samo stoje u skupinama ili pojedinačno čavrljaju, mogu se polako, kao kad se diže magla, nazreti određen red i uloge. Upravo sam se iskobeljao iz automobila i, žurno zapalivši jedan Ronhill light, kao da će ono light nekako ublažiti posljedice četrdesetogodišnjeg pušenja, proučavam kolege ispod onih starijih maski, kao da smo na fašniku u Samoboru, a ne u opatijskoj luci. Sara je iz prtljažnika Passata iskrcala moj kofer.

– Tata, ovo neka ostane kod auta, idem malome kupiti kornet!

Stojeći kraj otvorenih vrata s distance sam promatrao skupinu na rivi. Marijan, jer to je sigurno on, kroz slojeve mesa i kože, koji su se godinama taložili, proviruje zlobno dječaćko lice s razrednih fotografija, okupio je oko sebe grupu obožavatelja i brblja žustro gestikulirajući, dok oni praskaju u smijeh. On je zabavljač. Lidija i Vera stoje po strani pažljivo prateći skupinu koja se zabavlja i samo ponekad procijede kakav komentar. One su promatračice. Takve su bile i prije 50 godina. Jugana pak kruži. Ona je poveznica. Ide od jednog penzioniranog šulkolege do drugoga i predstavlja svoga sina: sredovječnog gospodina koji je, eto, već potpuno sijed. Imaju isti hod i držanje, samo se ona malo jače pognula u ramenima i po svoj prilici već se smanjuje. Začuduje zapravo kako on točno ponavlja majčine pokrete dok se rukuje, zabacuje glavu malo u stranu i tužno se smješka sugovornicima. Tako se valjda majka pretače u dijete.

Maturanti penzioneri grupiraju se kao i onda u školi: popularni s popularnima, kao da i sada nakon toliko godina treba istaknuti razliku između razrednog plemstva i onih sirotih, nepopularnih, koji su stalno pokušavali nekoga oponašati. I kao što mi se prije dva mjeseca, na terasi Palainovke, učinilo da sam počeo nešto ozbiljno i opasno, tako se sada i ovaj povratak u mladost, što ga je inicirala svijest o starosti, čini puno ozbiljnijim. Kao da nije prošlo 50 godina od onoga prvog putovanja kad su nas s ove rive, umjesto djece i unuka, ispraćale majke i očevi.

Stojimo okruženi sredovječnim ljudima, među kojima već ima i udovaca, jer se smrt voli šaliti. Dajući mi tako, recimo, priliku da kažem:

– Moja sućut, Mislave!

Pružam svoje saučešće zajedno s rukom Juganinom sinu koji je upravo, već ne znam koji put, ispljunuo svoju životnu tragediju pred nekim od kolega iz razreda svoje majke.

– Vas dvojica se baš znate? – pita Jugana.

– Da, ali je bio još mali kad sam ga posljednji put vidio.

Jugana ovdje predstavlja neku vrstu odbora za doček. Kruži od kolege do kolege kao da vozi slalom na terenu koji je netko jako zloban izravnao i spustio s Alpa do samoga mora. Rukuje se, ljubi, izmjenjuje ljubaznosti. Nosi u ruci popis imena pričvršćen na podlogu od pleha metalnom kvačicom. Nalik na one metalne pločice koje vise na prednjoj strani bolesničkih kreveta kamo se umeće temperaturna lista. Kako obiđe kojega uvaženog kolegu, precrta njegovo ime.

A onda, odnekud iz pozadine, s druge strane parkirališta, pojavljuje se oniska ali mladolika gospođa s povećim popršjem.

– Ajde, i mene prekriži!

Jugana, čim ju je spazila, pošla ju je zagrliti. Ona, visoka, metalnosive kose, svojim ju je dugim rukama gotovo potpuno obuhvatila.

– Ana, dušo!

Anino ime glatko je ulazilo u Juganino, kao babuška u babušku. Ali ma koliko da su im se imena djelomično poklapala, njih su dvije izgledale potpuno različito. Jugana visoka, izdužena, Ana niska, nabita, s izrazito velikim grudima koje je vrijeme još povećalo, kao da su te dvije loptaste tvorbe rezervoar u kojemu se talože godine. Prijateljice još od gimnazije, uvijek su bile u bliskoj vezi. Međutim, kad su bile zajedno, ni jedna nije mogla biti lijepa. Juganina vitkost i visina i Anina zdepasta pojava s izrazitim oblinama ovako spojene bile su

neka vrsta karikature. Ponekad bi se pred kakvim izlogom ili ogledalom smijale vlastitoj pojavi. Najbolje prijateljice, a likovi iz komedije. Svaka posebno pak nosila je vlastitu privlačnost. Jugana ljepotu koja je zbog držanja i kretnji prelazila u dostojanstvo, dok su Anine obline oduvijek, od prvoga razreda gimnazije, djelovale izrazito seksepilno, a na to je tijelo bila postavljena lutkasta glava djeteta koja i nakon 50 godina izgleda znatno mlađe od svojega pravog doba.

Juganin sin, kojemu je žena nedavno umrla od raka gušterače, stao je pred Anu, pohlepan na sažaljenje.

– Mislave! – prozborila je ova tužno i zagrlila ga.

Njegova majka i ja stajali smo sa strane i gledali ih kako se grle. Ana je, međutim, iza Mislavovih leđa napravila začuđeno lice i pokušavala nešto tiho upitati Juganu oblikujući riječi samo usnama. Ova ju je pozorno gledala, a onda rekla:

– Mislave, zaboravili smo u autu moj neseseer.

Prosijedi sredovječni gospodin pustio je Anu, okrenuo se prema koferu i zaokružio pogledom po rivi.

– Šta gledaš?

– Ne znam, učinilo mi se da smo ga uzeli. Šta ga nisi ti nosila?

– Ne znam, sine – profrfljala je ljubazno – idi ti ipak vidi.

Primijetio sam da je nogom gurnula omanji Samsoniteov neseseer iza svojih nogu. A kad se Mislav stao gegati prema parkiralištu i kad su se njegova tužna leđa već stala smanjivati, Ana je prišla prijateljici i nešto tiho upitala. Jugana je pak samo nemoćno slegnula ramenima i, oprezno provjerivši gdje se nalazi njen sin i gleda li, panično iščeprkala svoj mobitel iz torbice i tutnula ga u Aninu ruku. Što to izvode, pomislio sam. Iako sam stajao samo dva koraka dalje, nisam mogao čuti što su govorile.

– Utišala sam da ne zvoni dok je on ovdje – čuo sam samo Juganu kako je rekla na kraju. Odjednom mi je postalo neugodno zbog tog malog konspirativnog koncila i spremao sam se otići, napravio sam valjda takvu gestu, ali me Ana primila za ruku.

– Bok, Tiho! Nismo se ni pozdravili ko ljudi.

Dok sam se grlio s Anom, ona je šapnula Jugani:

– Evo ga, vraća se!

Vidio sam kako Mislav polako klipše natrag. Njegov se hod doimao starijim od mnogih ovdje. Kao da su se bivše dijete i budući starac stopili u jedno bezvremeno tijelo, a njegova je tragedija odjednom postala i pomalo komična kad je rekao majci s nekim likovanjem u glasu:

– Ipak si ga ti nosila!

Diskretno sam kružio pogledom po ovih dvanaest apostola okruženih djecom i unucima tražeći svijetlu glavu s frizurom francuske plesačice. U jednom trenutku učinilo mi se čak da sam je vidio. Zaklanjala ju je neka mlada žena i na mahove provirivala je samo glava sa svijetlom kosom zanesena razgovorom. Je li ta mlada žena Andrea? Je li ono zaista Senka? Dok smo se dogovarali, ni u jednom trenutku nisam pitao Juganu da li se čula sa Senkom i hoće li i ona ići na ovo putovanje. Međutim, koliko smo se god puta čuli i dok mi je govorila s kim se sve čula, nadao sam se da će među imenima iskrsnuti i njezino. Nije nikada. Ali nije mi spominjala ni Veru ni Lidiju, a one su ipak ovdje, što je značilo da možda još ima nade jer se taj popis stalno mijenjao. Netko je odustajao, a netko se naknadno prijavljivao. Napravio sam nekoliko koraka da bolje vidim i ustanovio da ono nije Senka, nego Alma. Imale su čak i kćeri istih godina. Palo mi je na pamet da zapravo uopće nisam siguran

je li ono kod Palainovke zaista bila Senka i znam li stvarno kako sada izgleda. Otkad je Jugana počela organizirati ovaj izlet razmišljao sam i o Senki, ali više mi to nije bilo toliko važno. Istina jest da je Senka s tom idejom o ponovljenom maturalnom imala jako puno veze, ali je isto tako istina da mi je to tek tako palo na pamet. U trenutku. Kao skok vjeverice. I pogled upućen u visinu da ne gledam mongoloidića i njegova oca i koliko mogu biti voljeni i nedostojni ljudi. Ako dođe, moglo bi biti zanimljivo, mislio sam, ako ne dođe, opet dobro, vjerojatno ćemo se i bez nje odlično zabaviti. Ali zašto mi je sada, kad sam vidio da to nije ona, toliko krivo?

– Tata, zašto si sam nosio kofer? – rekla je Sara koja se odjednom stvorila kraj mene.

– Zato što nisam kilav i čitav život sam nosim svoj kofer.

Nije ništa komentirala, samo je okrenula očima, a i Denis me optužujuće gledao. Lizao je sladoled koji mu je kupila majka. Da sam mu ga ja kupio, ne bi me tako gledao. Imao je osjećaj za biranje strana. Ana, Jugana i Mislav još su stajali kraj mene.

– Ovo je Sara – rekao sam – a ovaj koji se skriva iza nje i maže mami suknju sladoledom je Denis.

Sara se rukovala s Anom i Juganom, a dok se rukovala s Mislavom, Ana je rekla:

– Mislavu je prošle godine umrla žena.

Sara je rekla:

– Žao mi je.

Mislav je s prilično izgrađenim osjećajem za ceremoniju primio to žaljenje i naklonio se. Ženina smrt činila ga je junakom dana kamo god se kretao. Denis se pak, s nepogrešivom intuicijom za tragično ili neobično, iskobeljao iz svoga

zaklona i, još uvijek ližući sladoled, fiksirao junaka dana s neskrivenom znatiželjom.

U jednom trenutku Ana je, prekidajući neugodnu šutnju, uzviknula:

– Je li ono Toni?

Visoki mršavi gospodin, uzorito ćelav i vojničkoga držanja, hodao je prema nama vukući za sobom kofer na kotačićima koji je poskakivao po neravnim kamenim pločama. Prepoznao sam ga, nekadašnjeg prijatelja s kojim se nisam čuo trideset i devet godina, a u gradu smo se pažljivo izbjegavali. U Frankopanskoj, gdje smo se neko vrijeme često susretali, imali smo svaki svoju stranu ulice: on lijevu, ja desnu. Svatko je od nas u to vrijeme imao nekog posla tamo u Frankopanskoj, zato smo i morali odabrati svaki svoju stranu. Ja sam surađivao na Medicinskom leksikonu i odlazio u prostorije Leksikografskog zavoda, a on je, kako sam čuo, imao ljubavnicu u Frankopanskoj 16, kamo je redovito odlazio poslije posla. I evo ga sad gdje se opasno približava, ali gleda samo Anu i Juganu. Dostojanstven kao i uvijek, primarijus, akademik, hoda kao da je progutao brodski jarbol. Takvim ljudima kičma je oružje.

– Baš mi je drago što si uspio – rekla mu je Jugana.

Bit će da je, jadnik, strašno zaposlen kad je bilo u pitanju hoće li ići na ovo putovanje. Sigurno kongresi ginekologa od Kolkate do Japana. Akademik se znatiželjno osvrnuo oko sebe, zagledao se u pojedina lica kao da ih polako prepoznaje u onoj gomili lica u luci, a onda pružio ruku Jugani.

– Čestitam – rekao je. – Kolosalno!

Jugana se nije prestajala smiješiti i primila je čestitke. Gledao sam hoće li me spomenuti kao idejnoga začetnika, barem onako, malo, ali nije. Nakon što se izljubio s Anom,

pustila je akademika da se pozdravlja s ostalima, dok je Jugana, sva ozarena, prekrížila njegovo ime na svojoj temperaturnoj listi. Toni je svakako bio jedan od popularnijih.

Još sam uvijek po čitavom pristaništu lutao pogledom za svijetlom frizurom francuske plesačice, ali bi mi s vremena na vrijeme u vizuru vrlo ironično ulijetao unuk koji se napokon odvojio od mamine suknje i našao curicu svojih godina, Marijanovu unuku, i s njom jurcao uokolo.

Zapalio sam cigaretu, a Denis, koji se nekako našao u blizini, rekao je:

– Mama, dida opet puši, dobit će rak i morat ćemo ga zakopat u zemlju.

I onda se dogodilo nešto stvarno čudno. S one strane parkirališta, iza zgrade bivše kapetanije, diskretno se pojavio crn muškarac uskog lica i kratke kose samo malo prošarane sjedinama. Evo Romana, pomislio sam na trenutak. Međutim, izgledalo je kao da se skriva od nekoga. Dok nisam vidio Juganino zaprepašteno lice i Anu koja šokirano stoji s rukom na ustima, sve mi se činilo normalno. Stvar je u tome što je Roman već dvadesetak godina mrtav, a čovjek s kojim sam ga zamijenio pojavio se baš u trenutku kad sam upalio cigaretu. Kao i kad smo se upoznali.

IMENA

1.

– Siječanj, veljača, ožujak, travanj, svibanj, lipanj... – majka je doticala kažiprstom zglobove na mojim stisnutim šakama. – Sad probaj ti!

Stisnula je šake kao ja maloprije i gurnula mi ih pred nos.

– Siječanj, veljača, ožujak, travanj... – počeo sam nesigurno pokazujući zglobove i jamice između njih na majčinim šakama.

– Koliko siječanj ima dana?

– Trideset i jedan.

– A ožujak?

– Isto.

– Jesi sad razumio?

Bilježnica iz prirode i društva ležala je na jednoj od kutija u praznoj kuhinji gdje smo sjedili čekajući da stigne kamion s našim namještajem. Unutra je bila moja prva jedinica i uz to poruka za mamu. Pisalo je da u trećem razredu još ne znam ono što sam trebao naučiti u prvom: koliko koji mjesec ima dana.

– Vidiš sad? Tu gdje je zglob, to je trideset i jedan, a ovo između je trideset. Osim veljače koja ima dvadeset i osam. A tu gdje se dotiču moje šake, vidiš, nemoj zvjerat okolo nego

gledaj, tu su dva zgloba jedan pored drugoga, tu je uzdignuto. To su srpanj i kolovoz, oni obadva imaju po trideset i jedan. Razumiješ?

Kimnuo sam glavom, a zapravo mi nije bilo jasno kako zglobovi na rukama i jamice među njima mogu biti mjeseci. Godina bi ih onda trebala imati četrnaest.

– Kad veljača ima dan više?

Šutio sam. To s veljačom i zglobovima bilo je stvarno previše, i to baš sada kad smo se doselili u novi stan i čekamo da otac s još jednim čovjekom iz poduzeća kamionom dovede sve naše stvari koje smo tako pažljivo omatali novinama i slagali u kutije. Proteklih mjeseci živjeli smo među kutijama u bakinom stanu, dolje u Medulićevoj, čekajući da stigne rješjenje za dodjelu ovog stana.

– Veljača ima dan više svake prijestupne godine – recitirala je majka, pokušavajući sakriti nervozu.

– Sad smo u 1953. godini. Kad će biti sljedeća prijestupna?

– 1956.!

– Tako je. Onda ćeš ići u šesti razred.

– Ako prije ne dobijem leukemiju i ne umrem.

Majka me pogledala kao da umjesto svog djeteta odjednom vidi bodljikavo prase.

– Gdje si ti čuo za leukemiju?

– Učili smo iz prirode. To je kad se krv pretvara u vodu.

Digla se i stala nervozno otvarati jednu od kutija da izvađi žicu za parkete. Zašto ju je to toliko uzrujalo?

– Idi van i upoznaj se s djecom! – rekla je.

Nesigurno sam se spustio s drugog kata i našao samo pusto dvorište zaraslo u korov i nekoliko tek posađenih kržljavih stabala koja su rasla uz kuću. Sjeo sam na uličnu ogradu koja se sastojala od debelih horizontalnih cijevi i

koja kao da je bila napravljena da se na njoj sjedi. Poput prečke za ptice. Ulica je također bila pusta. Izgledalo je kao da automobili ovuda ne prolaze. Dolje u gradu promet je bio živ, prolazili su automobili, mali kamioni s građevinskim materijalom, ponekad i zaprežna kola, ljudi koji su od Prilaza žurili prema Ilici. Ovdje je na nekakav život upućivala jedino hrpa svježe ispiljenih cjepanica pred susjednom kućom. To me učvrstilo u uvjerenju da smo došli na kraj svijeta. Sjedio sam na ogradi prilično dugo prije negoli se pokraj one hrpe drva pojavio čovjek s velikom košarom spletenom od brezova pruća. Gledao sam kako stavlja ispiljene oblice u košaru. Radio je to na čudan način i nekako sporo, jer nije imao šake. Umjesto šaka iz rukava starinskog sakoa od debelog smeđeg štofa izvirivali su obli patrljci i sami nalik na tanje komade drva. Tim je patrljcima kao kakvim nespretnim kliještima prihvaćao pojedine cjepanice i stavljao ih u košaru. Kad bi je napunio, objesio ju je pomoću gurte za podizanje roleta oko vrata, tako da mu je stajala na prsima. Onda bi se uputio kamenim stepenicama koje su vodile do ulaza u planinsku vilu.

Ukipio sam se i buljio u jednu točku prostranog vrta koji je okruživao vilu. Međutim, kad su nam se pogledi na časak susreli, čovjek je doviknuo:

– Hej, mali, dođi ovamo!

Pri tome je podignuo obod starog šešira ispod kojega mu se na čelo prosula mokra kosa. Sjedio sam kao da me netko, poput preparirane ptice, zalijepio za prečku dvorišne ograde.

– Hej, tebi kažem!

Pogledi su nam se opet susreli. Čovjek bez šaka, naherena šešira i znojne kose čekao me preko puta. Skočio sam s ograde, došlo mi je do potrčim natrag u dvorište koje se spremalo

postati i i moje, ali nešto me zadržalo ondje. Neka pristojnost. Možda stid. Čovjek je i dalje tamo stajao očekujući pa sam se polako, nesigurnim korakom uputio prema njemu. Vidio sam njegov sako na koji se nahvatala piljevina, masne mrlje na šeširu, neobrijano lice s puno sijedih dlačica, patrljke koji su po sredini imali ožiljke od šivanja.

– Gurni ruku tu!

Pri tome je jednim od svojih ručnih zglobova pokazao na džep sakoa. Oklijevao sam, mislio sam da će mi nešto iznutra, iz toga džepa odgristi ruku ako je doista gurnem unutra. Čovjek me s čuđenjem gledao.

– Ne boj se!

Stisnuo sam zube i gurnuo ruku u džep, kao da je guram u ralje krokodila i napipao nešto četvrtasto. Izvadio sam plošnatu plavu kutiju od mekanog kartona s bijelim slovima OPATIJA. Iznad natpisa bila je nacrtana mala bijela jedrilica.

–No? – rekao je ovaj nestrpljivo – Izvadi!

Izvadio sam jednu cigaretu i stajao tako pred čovjekom držeći je u ruci.

– I šibice su ti unutra. De, zapali!

Vratio sam kutiju, stavio cigaretu u usta i zapalio kao što sam vidio da radi moj otac. Držao sam plamen ispred vrha cigarete i nekoliko puta uvukao. Mrvice duhana zadržavale su mi se s unutarnje strane usnica. Uvukao sam još nekoliko puta, a onda je čovjek glavom dao znak da gurnem cigaretu u njegova usta.

– Ti nisi odavde?

– Danas smo se doselili!

To je bila prva cigareta koju sam u životu zapalio.

Još dok sam stajao pred čovjekom i uvlačio ona dva-tri dima, vidio sam kako iz haustora naše kuće izlaze dva dje-

čaka noseći loptu. Jedan od njih, onaj viši, požurio je preko ceste i stao pred nas.

– Stari, imaš jednu?

– Uzmi! – pokazao mu je glavom na svoj džep.

Dječak je, oprezno pogledavajući prema prozorima kuće, izvadio jednu cigaretu i šibice te zapalio. Zaklanjao ju je dlanom i otpuhivao dim nekamo iza sebe. Pri tome mi se ni jednom nije obratio. Vratio se do ceste gdje je onaj drugi već postavio golove od komada cigle koji su stajali pokraj ograde. Počeli su se dodavati. Požurio sam natrag do ograde, sjeo i gledao ih kako igraju. Svaki od njih bio je golman, obrana i napadač. Krenuo bi od svoga gola i pokušao negdje na sredini toga priručnog terena predriblati protivnika, ili pak pucati ravno na gol. Onaj drugi dječak bio je sitniji, crnokos i imao je lijepo izduženo lice. Bio je star otprilike kao i ja, ali je još nosio dječje cipele. Sandale Opatija s bijelim remenčićima i rupicama na gornjem dijelu. Nije mi bilo jasno zašto tako velik dječak nosi sandale Opatija i zašto se cigarete i cipele zovu jednako. Visoki je bio bolji igrač i često je uspijevaao predriblati onog drugog. Bilo je čudno gledati kako samo njih dvojica igraju ono što inače igraju dvadeset i dvojica. Izgledali su samiji nego ja koji sam sam sjedio na ogradi. Pokušao sam uspostaviti s njima nekakav kontakt, ali nisu se obazirali. Kao da sam zrak. Zato sam i ja počeo ignorirati njih. Zagledao se u svoje ruke, stisnuo šake i počeo brojiti:

– Siječanj, veljača, ožujak...

2.

U lipnju smo već bili najbolji prijatelji. Osim nas trojice druge djece u ovoj ulici nije bilo. Nogomet smo i dalje igrali

jedan protiv drugoga, jer trojicu ne možeš nikako podijeliti u dvije momčadi. Taj treći uvijek je sjedio na ogradi i sudio. Prekidali su nas samo rijetki automobili koji su ipak tuda prolazili. Zapravo bila su samo dva. Plavi Opel Olympia s bijelim krovom što ga je vozio susjed s broja pedeset i Peugeot 402, čiju boju nikako nismo mogli odgonetnuti jer je svako osvjetljenje na njemu ostavljalo trag, a koji je ovamo vraćao samo povremeno, dovozeći čovjeka u tamnom odijelu koji je stanovao u našoj kući i kojeg smo pozdravljali s osobitim poštovanjem.

– Dobar dan, striček Mrazović!

Oko tri sata, kad se vraćao s posla, ako bismo opet igrali na ulici, susjed s Olympijom stao bi pred donjim golom i strpljivo čekao da netko od nas makne cigle s ulice. Tada bi prolazeći mahnuo rukom i ponekad zatrubio. Poslije toga Roman bi ponovo postavljao golove. Stavio bi ciglu na jednu stranu i odbrojio deset stopa do druge. On je bio zadužen za mjerenje golova, da razmak među stativama uvijek bude isti. Onaj drugi, Radovan, imao je puno veću nogu i više nije nosio dječje cipele.

Sada, za kasnih proljetnih popodneva, kad je zrak još uvijek dovoljno hladan da toplina koju isijava asfalt, a koja se akumulirala tokom dana, pruža leđima i stražnjici toplu ugodu, ležali smo nasred ulice osluškujući rijetke automobile koji su se uspinjali Domjanićevom od Kvaternikova trga. Kad bi se na zavoju začulo brundanje motora, ali se samo vozilo još nije pojavljivalo u vidnom polju, pogađali smo:

– Opel Olympia!

Ili:

– Peugeot 402 koji vozi druga Mrazovića.